

Δυνάστης και «πατερούλης»

Του Πάσχου Μανδραβέλη

Από μία άποψη είναι λογικό να επικρατεί σύγχυση στην πολιτική και στον δημόσιο διάλογο. Κι αυτό διότι η κρίση δεν είναι μόνο οικονομική. Κατέρρευσε ένα ολόκληρο μοντέλο αντιλήψεων, η μόνη συνεκτική κοσμοθεωρία που είχε η χώρα από τον Εμφύλιο και μετά. Αυτή ήθελε το κράτος στο επίκεντρο των πάντων: της κοινωνίας, της οικονομίας, της πολιτικής. Διά του κράτους έγιναν τα πρώτα βήματα ανάπτυξης της χώρας, μετά την καταστροφική δεκαετία του '40, με το κράτος συνεχίσουμε να πορευόμαστε για τα πάντα. Ήταν κάτι σαν τον «μεγάλο πατερούλη». Δυνάστης, αλλά και εγγυητής των πάντων. Όλοι πιστεύαμε βαθιά, πως ό,τι κι

αν συμβεί στο τέλος της ημέρας υπάρχει μια δημόσια υπηρεσία να προσλάβει τα παιδιά μας, ένας δημόσιος κορβανάς να εγγυηθεί τις συντάξεις μας και τις καταθέσεις μας.

Η χρεοκοπία του ήταν ένα τραυματικό σοκ. Νιώσαμε την απώλεια που βιώνει ένα παιδί όταν χάνει τον πατέρα του. Δεν υπήρχαν άλλα στηρίγματα. Αυτό που ευφημιζόταν ως «κοινωνία της αλληλεγγύης» δεν υπήρχε. Τώρα άρχισε δειλά-δειλά να δημιουργείται με αυτόνομες πρωτοβουλίες πολιτών, δήμων και οργανώσεων για αλληλοβοήθεια. Στο παρελθόν όταν μιλούσαμε για «κοινωνία αλληλεγγύης» εννοούσαμε κρατική αρωγή προς τους ασθενέστερους.

Μην παρεξηγηθούμε: ήταν ορθό το αίτημα κι έπρεπε να υπάρχει. Απλώς η κρατική μονοκαλλιέργεια της αλληλεγγύης την έκανε εύθραυστη (εξ ου και τα τρομακτικά κοινωνικά αποτελέσματα μόλις χρεοκόπησε το κράτος) και ευάλωτη σε παντοειδούς

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

πιέσεις συμφερόντων. Τα πολλά σκάνδαλα στον τομέα της υγείας είναι η ορατή κορυφή του σάπιου παγόβουνου. Υπάρχει ένας δείκτης πιο χαρακτηριστικός: σύμφωνα με έρευνα του ΙΣΤΑΜΕ, οι κοινωνικές δαπάνες στην Ευρώπη των «15» ήταν το 2004

στο 27,6% του ΑΕΠ, ενώ στην Ελλάδα ήταν στο 26%. Όμως στην Ε.Ε. τα κοινωνικά επιδόματα μειώσαν το ποσοστό της φτώχειας κατά εννέα ποσοστιαίες μονάδες, στην Ελλάδα μόνο κατά τρεις. Αυτό σημαίνει ότι οι κοινωνικές δαπάνες χρηματοδοτούσαν περισσότε-

ρο τη γραφειοκρατία του συστήματος, παρά εκείνους που τις είχαν ανάγκη.

Σήμερα, η ελληνική κοινωνία τα έχει χαμένα. Κατέρρευσε η μόνη θεωρία που ήξερε για τη λύση των προβλημάτων της και δεν αναδείχθηκε άλλη. Λογικό είναι να στρέφεται στο

παρελθόν, το οποίο εξιδανικεύει (αλήθεια κανείς δεν θυμάται ότι οι ουρές στο ΙΚΑ προϋπήρχαν της κρίσης ή ότι τα ράντζα στα νοσοκομεία ήταν μόνιμο θέμα την εποχή της πλαστής ευημερίας;) επειδή ακριβώς κανείς δεν προσφέρει μια συνεκτική θεωρία για το μέλλον. Επειδή ακριβώς το σύστημα κουτσά-στραβά και πελατειακά προσέφερε λύσεις από τα πάνω ουδείς μπορεί να φανταστεί λύσεις από τα κάτω. Κάθε θεσμός αποκεντρωμένης οργάνωσης των κοινωνικών πραγμάτων γεννά καχυποψίες* λογικό, διότι στο κρατικοκεντρικό παρελθόν υπήρχαν σκάνδαλα αφού κανείς δεν υπολόγιζε ότι τα λεφτά που τρώγονταν ήταν

δικά του λεφτά. Ακόμη και οι περισσότερες Μη Κρατικές Οργανώσεις το κράτος άρμεγαν για να κάνουν την όποια δουλειά τους, και κάποιες από αυτές το έκλεβαν.

Όμως δεν μπορούμε συνεχώς να θρηνούμε για τον τεθνεώτα «πατερούλη». Κάποια στιγμή η κοινωνία πρέπει να περπατήσει με λιγότερο κράτος. Να αντικαταστήσει τα κρατικά στηρίγματα με άλλους αποκεντρωμένους και κοινωνικούς θεσμούς. Αυτό προϋποθέτει την απελευθέρωση πολλών λειτουργιών από το κράτος, δηλαδή τη γραφειοκρατία του. Κι αυτό είναι κάτι που το υπάρχον πολιτικό σύστημα δεν πρόκειται να το επιτρέψει.

Η ΑΥΓΗ

Ο λαός φοβάται, ο λαός μισεί, ο λαός θρηνεί

Σεβαστάκης Δημήτρης, ζωγράφος, αν. καθηγητής ΕΜΠ

Οι όροι Μνημόνιο - αντι-Μνημόνιο έχουν χάσει την περιγραφική και συναισθηματική τους δύναμη, τη λειτουργικότητά τους, ενώ συνεχίζουν να παράγουν θεσμίσεις. Πώς γίνεται αυτό; Ας θυμηθούμε. Το πρώτο διάστημα ήταν φανατικό. Να κάνουμε αυτό που μας ζητούν οι δανειστές, το οποίο μάλιστα έπρεπε να το κάνουμε μόνοι μας, χωρίς καν να μας το πουν, προλαβαίνοντας την πολιτική επιθυμία τους. Αυτό που «έπρεπε να κάνουμε», το δέον, το αναγκαίο, είχε να κάνει πάντα με κάτι βασανιστικό και πιεστικό, έτσι που το «καλό», το «αναγκαίο» κ.λπ. συνδέονταν πάντα με μια μορφή αυτοεκμηδένισης. Έτσι θα κερδίζαμε την ενάρετη ανάπτυξη, την ευσεβή διοίκηση, την πολιτική εξυγίανση, μέσα στον βαλκανικό προτεσταντισμό μας.

Με τα χρόνια και τις ασύλληπτες αποτυχίες και διαψεύσεις όλων των μνημονιακών βεβαιότητων, οι αρχικοί υγιεινολόγοι φονταμενταλιστές άρχισαν να ανακρούουν πρύμναν. Τώρα έχουμε ένα «γερμανικό πείσμα», έναν «οικονομικό δογματισμό», που αποδομεί την οικονομία της χώρας, αλλά «φταίνει οι γερμανικές εκλογές», ο πείσμων Σάιμπλε, ο μη συσπειρωμένος ευρωπαϊκός Νότος, εκτός φυσικά, από τις καθυστερήσεις τις δικές μας και τις πάγιες «συντεχνίες». Σιγά-σιγά το εθνικό ελάττωμα (αυτό που, σύμφωνα με την κυρίαρχη αφήγηση, παρήγαγε την κρίση) άρχισε να μετριάζεται και να επιμερίζεται. Οι ποικίλοι «Μπάμπηδες» άρχισαν να χαμηλώνουν και να διασκορπίζουν

Ο Δημήτρης Σεβαστάκης γεννήθηκε στο Καρλόβασι Σάμου το 1960. Σπούδασε ζωγραφική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (1979-1985). Έχει κάνει πλήθος ατομικών εκθέσεων από το 1986 μέχρι και σήμερα, ενώ έχει συμμετάσχει και σε πολλές ομαδικές εκθέσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Από το 2001 διδάσκει στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου-ΕΜΠ, ως Επίκουρος Καθηγητής, στο επίπεδο τόσο των προπτυχιακών όσο και των μεταπτυχιακών σπουδών.

την μέχρι πρότινος δηλητηριώδη βεβαιότητα.

Από την απέναντι όμως πλευρά, αυτή του αντι-Μνημονίου, έχει συμβεί ακριβώς το ίδιο. Η ρήξη με μια σπαθιά, η κατηγορηματική τομή με τους δανειστές κ.λπ. έγινε μπιβασύνη, αποφυγή ολέθριων επιλογών που μπορούν να βυθίσουν και να διαλύσουν τη χώρα, έγινε αναδιαπραγμάτευση, πραγματιστική διαφωνία κ.λπ. Είναι σίγουρο. Ένα μέρος του μνημονίου έχει ενσωματωθεί στον σχεδιασμό της άρνησης του Μνημονίου. Δηλαδή το Μνημόνιο έχει ροδίσει λίγο το αντι-Μνημόνιο. Προϋποθέσεις του ενός μιζάνονται με συνέπειες του άλλου. Η φιλολογία αποδέσμευσης άρχισε να ενθυλακώνει παραδοχές που μέχρι πρότινος θεωρούνταν απαράδε-

κτες, ομορποτιστικές ολισθήσεις.

Αυτή η διπλή και παράλληλη μετριοπάθεια, των δύο αντίδικων επικρατειών, πιθανόν να δίνει ένα βολικό «κέντρο», μια «μέση», αλλά κυρίως υπογραμμίζει μια ερμηνευτική πολιτική αδυναμία. Όλο το πολιτικό τόξο φαίνεται να ταλαντεύεται σε διάφορες εκδοχές του δισταγμού, από τις θεολογικές βεβαιότητες στις οποίες κολυμπούσε την πρώτη μνημονιακή περίοδο. Ένα γενικό τραύλισμα συμβαίνει, που περιέχει και την περιοχή του «να» και την περιοχή του «όχι». Κάποιος θα έλεγε ότι είναι φυσικό, ότι οι πρόδηλες αναλυτικές αδυναμίες όλων των μερών του πολιτικού φάσματος, δεν μπορούσαν να καταλήξουν παρά στη σιωπή, αφού ξεκίνησαν από τους πανικόβλητους μαζιμα-

στικούς δογματισμούς της πρώτης μνημονιακής περιόδου. Εν τούτοις η πρωτοφανής πειρατική ποιότητα του νεοφιλελευθερισμού που γεύεται η χώρα και ο λαός μας έχει ήδη διαμορφώσει και τα εργαλεία πρόσληψης και ερμηνείας. Η παταγώδης αποτυχία των κοινωνικών ομάδων που συγκρούονται με το σύστημα να βρουν αλληλέγγυους, το ιλιγγιώδες κοινωνικό θρυμματισμα, είναι η πολιτισμική έκφανση της νεοφιλελεύθερης συνθήκης που αποβιβάστηκε στην εύφορη χώρα μας.

Ο λαός φοβάται, ο λαός μισεί, ο λαός θρηνεί, ο λαός ακούει φωνές, βλέπει τη νύχτα οράματα. Αυτή είναι η συνθήκη. Είτε κανείς φτιάξει τη μικρή συστημική του επένδυση (όπως αδέξια και ηλίθια πράττουν

πολλοί της Αριστεράς) είτε στερεώσει την κοινωνική του αναισθησία (όπως πολλοί της νεο-Ακροδεξιάς), αυτή είναι η πραγματικότητα, αυτά είναι τα κουφά και ανεπίδεκτα νέα ακροσπύρια. Κι αυτό θα το βρει σύντομα μπροστά της η Αριστερά.

Γιατί και η Αριστερά μπαίνει μέσα στο πρόβλημα, δεσμεύεται στους όρους του, καθλώνεται στη βραδύτητα, στον πολιτικό φορμαλισμό, στην επινόηση άλλοθι. Η παραγωγική και επικοινωνιακή διεθνοποίηση του καπιταλισμού τον έχει κάνει ακτύπητο. Οι τεχνολογιστές πειρατές, που κερδίζουν χρήματα από τους συνταξιούχους και τους άνεργους, είναι η νέα εξουσιαστική ύλη σε διασπορά, με την οποία η σύγκρουση μοιάζει άνιση.

Αλλά αν η υπεροχή βρίσκεται στην ικανότητα του συστήματος να παράγει σκέψη, συναισθηματικό υπόστρωμα, ερμηνευτικά πλαίσια, περιεχόμενα, η απάντηση θα έπρεπε να είναι στην κριτική ευφυΐα και την ηθική. Μπα. Η Αριστερά δεν έχει χρόνο, είναι απασχολημένη με τις κρέμες αντιγήρανσης. Είναι σίγουρο ότι ένα μικρό προωθημένο ποσοστό του λαού μας σκέφτεται, είναι οξυδερκές, εκλογικεύει το βασανιστήριο (βασανίζεται διπλά δηλαδή, και από την αντίρρηση και από την ευφυΐα του). Αλλά αυτό το κομμάτι των ευαίσθητων και οξυδερκών της γειτονιάς και του low profil δεν είναι ηγεμονικό, δεν διαδίδεται, δεν περνάει. Κυρίως δεν αξιοποιείται. Γιατί η ίδια η συνθήκη είναι συνθήκη αναπαραγωγής της μετριότητας και της αστόχαστης ωραιοπάθειας.